

Fastlåste frø

Hvem vinder og hvem taber, når GMO'er bliver patenteret?

BRIEFING | December 2024

Hvem nyder godt af den øgede kontrol med patentlandskaber?

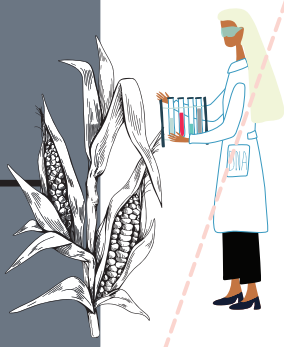
De tre store

De »tre store« biotekvirksomheder - Corteva, Bayer og Chem China/Syngenta - samt andre virksomheder såsom danske Novonosis, vil få stor gavn af loven om deregulering af nye GMO'er. Hvis deres nye GMO'er bliver en succes for dem selv, kan det udløse en bølge af patenterede planter på Europas marker. For eksempel roser Chem China/Syngenta, hvordan en kombination af nye GMO'er og patenter på dem gør det muligt at bruge »potentialet i CRISPR-baserede teknologier gennem den kollaborative innovationsplatform« til den nødvendige innovation i landbrugssektoren.¹

Selv om holdningen hos Euroseed, lobbygruppen for alle planteforædlere,² er mere beskeden, er det stadig sådan, at de foreslåede patenter går langt ud over genredigering. Patenter er bevidst brede og omfatter egenskaber, der ikke kun stammer fra genredigering, men også fra klassisk forædling og endda naturlige processer. Ved at patentere egenskaber, der opstår naturligt eller gennem klassiske forædlingsmetoder, vil de tre store kunne kræve ejerskab af naturlig såsæd, naturlige frø og produkter fra klassisk forædling og på den måde blokere for, at små og mellemstore forædlere får adgang til disse ressourcer. Denne virksomhedsstrategi giver de tre store mulighed for at tjene penge på at sælge patenterede produkter eller licensere teknologien til andre.³

Hvem taber?

1. Små og mellemstore forældre

I EU har forælderne historisk set nydt godt af »forædlerprivilegier«, som sikrer fri adgang til genetisk materiale til udvikling af nye konventionelle eller økologiske afgrødesorter, understøttet af love om intellektuel ejendomsret til plantesorter, der er designet til at belønne forældernes indsats. Men med de store biotekvirksomheders pres for at deregulere nye GMO'er og introducere patenterede planter, vil forælderne blive tvunget til at underskrive licensaftaler med biotekgiganter såsom Corteva, hvis de vil bruge genredigerings-teknologier som CRISPR. Dette skift vil omforme landskabet for beskyttelse af intellektuel ejendomsret og konsolidere virksomhedernes kontrol over den europæiske landbrugssektor.⁴

Patenter på såsæd og frø reducerer adgangen til avlsmateriale, hvilket i høj grad hæmmer forældernes evne til at tilpasse sig nye udfordringer som for eksempel nye sygdomme og ekstreme vejrforhold.

For eksempel har forædlingsselskabet KWS taget patent på en kulderesistent majs (EP 3380618). Denne majs blev udviklet ved hjælp af klassiske forædlingsmetoder, men tilfældig mutagenese blev senere introduceret »oveni« for at skabe illusionen om en teknisk opfindelse.⁵ En hollandsk majsforædler er allerede påvirket af dette patent og kæmper for at få juridisk klarhed over, om hendes majs stadig kan bruges til yderligere forædling, og om hun kan markedsføre sine frø uden at overtræde patentkravet.⁶

Den, der kontrollerer adgang til såsæd og frø, har magten til at forme forædlingssektorens fremtid. Mens små og mellemstore forædlingsvirksomheder historisk set har spillet en afgørende rolle i Europas mangfoldige landbrugslandskab, vil de nye patenter begrænse disse små og mellemstore virksomheders adgang til genetisk materiale, og i sidste ende konsolidere kontrollen i hænderne på store virksomheder.

Koalitionen No Patents on Seeds opregnede konsekvenserne for konventionelle forældre:⁷

- En enkelt sort kan have brug for flere licenser, før markedsføringen kan begynde.

- Det er uklart, hvilke patenter der i sidste ende vil være de mest relevante, og derfor er det uklart, hvilken patenthaver man skal henvende sig til for at få en licens.
- Omkostningerne til nogle af licenserne er angiveligt meget høje, især for mindre forældre.
- Selv hvis der ikke var nogen omkostninger, ville mindre planteforældre have brug for kontrakter med patentindehavere og dermed skabe ny afhængighed af store virksomheder som Bayer, BASF, Syngenta og KWS.

Derudover kan de licensplatforme, som industrien foreslår som løsning, ikke løse problemerne for små og mellemstore forældre: Der kan være behov for flere licenskontrakter med flere virksomheder for at producere de ønskede egenskaber, hvilket igen øger afhængigheden af større virksomheder. Som følge heraf vil juridisk usikkerhed og truslen om at pådrage sig høje omkostninger sandsynligvis forhindre de små og mellemstore forældre i at forædle de ønskede sorter.

Disse licensplatforme promoveres af Euroseeds og for eksempel Syngenta.⁸

2. Landmænd

Landmændene er også i farezonen. Patenterede frø kommer ofte med juridiske begrænsninger. Disse kontrakter øger landmændenes afhængighed af virksomheder i forbindelse med årlige indkøb af såsæd og frø, hvilket øger landmændenes omkostninger og reducerer deres selvstændighed.

Den øgede kontrol over den genetiske mangfoldighed begrænser tilgængeligheden af forskellige frø, især dem, der er afhængige af traditionel forædlingspraksis. I betragtning af den eskalerende klimakrise udgør denne begrænsning en alvorlig trussel mod udviklingen af klimaresistente afgrøder. Der er et presserende behov for forskellige frøsorter af høj kvalitet til at tilpasse sig miljømæssige udfordringer, ikke færre frøsorter domineret af virksomhedsinteresser.

EU's modvilje mod at vurdere, hvordan patenter på genredigerede planter påvirker forældre og landmænd, har forværret disse udfordringer. På trods af opfordringer i 2020 fra civilsamfundsorganisationer og landmænds koalitioner om at få en stærkere konsekvensanalyse af patenter på nye GMO'er, afviste EU-Kommissionen dette krav og påbegyndte først en undersøgelse i 2024.

I øjeblikket kontrollerer blot en håndfuld virksomheder mere end 60 procent af det globale kommercielle frømarked.⁹ Biotekindustriens giganter, især Corteva, har sikret sig betydelig kontrol over patenter på visse genredigeringsteknikker kaldet CRISPR (Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats), hvilket udvider Cortevas kontrol over plantepatentlandskabet.¹⁰ Mens patenterede frø har spillet en begrænset rolle i Europas forædlings- og landbrugssektorer, ændrer dette sig nu med udviklingen af nye GMO'er, og det vil styrke virksomhedernes kontrol over landmænd og forædlere yderligere.

Spørgsmålet om patenter på nye GMO'er og deres indvirkning på forædlingssektoren og landmændenes adgang til frø er vigtigt for EU's beslutningstagere i diskussionerne om deregulering af nye GMO'er.¹¹ Men den tekst, som Europa-Parlamentet¹² er nået til enighed om, samt landbrugsministrenes udkast, tilbyder ikke en reel løsning på disse problemer.¹³

Konklusion

I takt med at patenter på genredigering udviser grænserne mellem konventionel forædling og genteknologi, udvides anvendelsesområderne til afgrøder, der traditionelt er undtaget fra sådanne kontroller, hvilket yderligere udvider virksomhedernes kontrol over Europas fødevarer.

Medmindre EU og Den Europæiske Patentmyndighed tager fat på spørgsmålet om patenter på væsentlige biologiske processer og indfører specifikke restriktioner på nye GMO-patenter, vil ethvert forsøg på at deregulere disse nye GMO'er begrænse landmændenes adgang til såsæd og frø, der kan tilpasse sig nye udfordringer som for eksempel ekstremt vejr. Forædlere vil blive tvunget ud i langvarige forhandlinger med en håndfuld magtfulde biotekvirksomheder for at bevare retten til at arbejde med genetisk materiale, uanset om det er udviklet gennem konventionel forædling eller genredigering.

Slutnoter:

- <https://www.syngentagroup.com/newsroom/2024/syngenta-opens-rights-genome-editing-and-breeding-technologies-boost-agricultural-0>
- Euroseeds, *Position: Euroseeds View on Intellectual Property*, <https://euroseeds.eu/app/uploads/2024/06/24.0386.3-Euroseeds-view-on-IP.pdf>
- <https://friendsoftheearth.eu/publication/how-biotech-giants-use-patents-new-gmos-to-control-the-future-of-food/>
- https://www.testbiotech.org/wp-content/uploads/2021/06/Patents_on-new-GE.pdf
- I patentet står der udtrykkeligt, at konventionel forædling og brug af den eksisterende biologiske mangfoldighed er den egentlige kilde til denne »opfindelse«. På side 27 viser et kort resumé af eksemplerne, at yderligere krydsning og udvælgelse er tilstrækkeligt til at opnå de ønskede planter. <https://www.no-patents-on-seeds.org/en/maize-cold-resistance>
- <https://www.no-patents-on-seeds.org/en/opposition>
- <https://www.no-patents-on-seeds.org/sites/default/files/news/How%20CRISPR%20patents%20block%20conventional%20breeding.pdf>
- <https://www.syngentagroup.com/newsroom/2024/syngenta-opens-rights-genome-editing-and-breeding-technologies-boost-agricultural-0>
- <https://www.etcgroup.org/content/food-barons-2022>
- EXPOSED: How Biotech Giants Use Patents and New GMOs to Control the Future of Food*, (10/2022) Friends of the Earth Europe, https://friendsoftheearth.eu/wp-content/uploads/2022/10/G2_BIOTECH_GIANTS_EXPOSED.pdf
- EU-Kommissionen offentliggjorde sin lov om at deregulere de fleste nye GMO'er den 5. juli 2023. *Proposal for a Regulation of The European Parliament and of the Council on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625* https://food.ec.europa.eu/plants/genetically-modified-organisms/new-techniques-biotechnology_en (European Commission, 2023). Europa-Parlamentet vedtog sin holdning i begyndelsen af 2024 og fulgte i vid udstrækning Kommissionens forslag, men foreslog at begrænse patenter på nye GMO'er, samt at nye GMO'er skulle mærkes som NGT og der skulle opretholdes en vis sporbarhed.
- <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240202IPR17320/new-genomic-techniques-meps-back-rules-to-support-green-transition-of-farmers>
- https://www.martin-hauesling.eu/images/Legal_study_possibilities_for_a_bio_patent_reform_parliamentary_Group_B%3BCndnis90DieGr%C3%BCn.pdf

NOAH er en dansk miljøbevægelse stiftet i 1969. Vi er det danske medlem af Friends of the Earth. I NOAH ønsker vi en verden baseret på reelt og lokalt demokrati og løsninger. Dette indbefatter lokalt, kollektivt ejet vedvarende energi og landbrugskooperativer baseret på agroøkologi med korte produktionskæder, som skaber madsuverænit.

Forfatter: Mute Schimpf. **Redigering:** Joseph Attlee, Gaele Cau. **Oversættelse:** June Rebekka Bresson

December 2024. Design: contact@onehemisphere.se **Illustrationer** © Shutterstock

Friends of the Earth Europe takker for økonomisk støtte fra Europa-Kommissionen (LIFE-programmet). Ansvar for indholdet af dette dokument ligger udelukkende hos Friends of the Earth Europe. Det afspejler ikke nødvendigvis holdningen hos ovennævnte bidragsyder. Bidragsyderen kan ikke holdes ansvarlig for brug, der måtte blive gjort af oplysningerne i dokumentet.

www.friendsoftheearth.eu / www.noah.dk

for folket | for planeten | for fremtiden

Miljøbevægelsen NOAH

Studiestræde 24

1455 København K, Danmark

noah@noah.dk

www.facebook.com/miljoebevaegelsennoah

www.linkedin.com/company/noah-friends-of-the-earth

www.instagram.com/noah_friends_of_the_earth

<https://app.bsky.cz/profile/noah.dk>

